

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Кафедра фізичної реабілітації та біокінезіології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

 О.Б. Жильцов

“ ” 2016 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ НОМО SAPIENS У ЧАСІ ТА ПРОСТОРИ (АНТРОПОЛОГІЯ)

Напрямок підготовки – 6.030102 – Психологія,
6.020302 – Історія

Факультет здоров'я, фізичного виховання і спорту

2016 - 2017 навчальний рік

Робоча програма «НОМО SAPIENS У ЧАСІ ТА ПРОСТОРИ (АНТРОПОЛОГІЯ)» для студентів за напрямом підготовки: 6.030102 – Психологія, 6.020302 – Історія, 2016 р. – 24 с.

Розробник: Неведомська Євгенія Олексіївна, доцент кафедри фізичної реабілітації та біокінезіології, доцент.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фізичної реабілітації та біокінезіології.

Протокол від 23 серпня 2016 року №1

Завідувач кафедри фізичної реабілітації
та біокінезіології

_____ (О.В. Бісмак)

Години відповідають навчальному плану. Структура програми типова.

Заступник директора з науково-методичної та навчальної роботи

_____ (О.С. Комоцька)

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
Структура програми навчальної дисципліни	6
1. Опис предмета навчальної дисципліни	6
2. Тематичний план навчальної дисципліни	7
3. Навчально-методична карта дисципліни	8
4. Програма	9
Змістовий модуль I. Вступ. Методика антропологічних досліджень	9
Змістовий модуль II. Сучасне людство: єдність, різноманіття, походження	9
5. Плани практичних занять	10
6. Завдання для самостійної роботи	16
7. Система поточного та підсумкового контролю	17
8. Методи навчання	18
9. Методичне забезпечення курсу	18
10. Об'єми вимог до курсу	19
11. Рекомендована література	21

Пояснювальна записка

Дисципліна «НОМО SAPIENS У ЧАСІ ТА ПРОСТОРІ (АНТРОПОЛОГІЯ)» розрахована для вивчення студентами II курсу для студентів за напрямом підготовки: 6.030102 – Психологія, 6.020302 – Історія з метою вивчення біологічної історії людини, матеріальної й духовної культури викопних і сучасних людей.

Метою викладання навчальної дисципліни є закладання підвалин розуміння природи людини, висвітлення морфо-фізіологічних ознак серед населення земної кулі, процесу походження людини, расогенезу та етногенезу.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- ознайомлення з біологічною історією людини;
- ознайомлення з матеріальною й духовною культурою викопних і сучасних людей;
- формування системи знань про людину.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати :

- біологічну історію людини;
- матеріальну й духовною культуру викопних і сучасних людей;
- одонтологічні особливості людей;
- гематологічні особливості людей;
- дерматогліфічні особливості людей.

вміти :

- досліджувати людину за допомогою соматоскопії та антропометрії;
- знаходити антропометричні точки на тілі;
- визначати пропорції тіла;
- визначати типи пальцевих візерунків;
- опрацьовувати відповідну наукову літературу.

У процесі вивчення курсу важливо сформувати у студентів відповідні компетенції з урахуванням професійно-орієнтаційної підготовки, а саме:

- **світоглядну (ціннісно-сміслову) компетентність:** розуміння цінності природи та її взаємозв'язку з існуванням людини; розуміння самоцінності людини; знання загальнолюдських принципів співіснування;
- **професійну компетентність:** використання одержаних знань у своїй професійній діяльності;
- **інформаційну компетентність:** вміння знаходити необхідну інформацію з теми; вміння застосовувати необхідні новітні інформаційні технології; розвинути в студентів вміння відфільтровувати тільки актуальну та корисну інформацію; формувати вміння аналізувати інформацію, помічати закономірності та використовувати їх, прогнозувати й робити висновки; сформувати вміння на основі аналізу попередньої інформації формувати власну точку зору; сформувати вміння генерувати оригінальні думки та ідеї; сформувати вміння реалізовувати на практиці на основі власних ідей нові розробки, технології тощо;
- **самоосвітню компетентність:** створення оптимальних умов для виявлення пізнавальної активності студентів; формування потреби навчатися протягом усього життя; сприяння формуванню вмінь та навичок здобувати знання самостійно за допомогою різних джерел інформації;
- **комунікативну компетентність:** володіти комунікативною культурою, вміти працювати в команді; вміти запобігати та виходити з будь-яких конфліктних ситуацій.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 60 год., із них 16 год. – лекції, 12 год. – практичні заняття, 28 год. – самостійна робота, 4 год. – модульний контроль. Вид контролю: залік.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

I. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предмет курсу: біологічна історія людини, матеріальна й духовна культура викопних і сучасних людей.

Курс II Семестр 3	Напря́м, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
<p>Кількість кредитів, відповідних ECTS: <i>2 кредити</i></p> <p>Змістових модулів: <i>2 модулі</i></p> <p>Загальна кількість годин: <i>60 години</i></p> <p>Тижневих годин: <i>2 години</i></p>	<p>Напря́м підготовки – 6.030102– Психологія, 6.020302 – Історія</p> <p>Освітній рівень – перший «бакалаврський»</p>	<p>Вибіркова</p> <p>Рік підготовки: 2</p> <p>Семестр: 3</p> <p>Аудиторні заняття: 28 годин, з них:</p> <p>Лекції - 16 годин</p> <p>Практичні заняття: 12 годин</p> <p>Самостійна робота: 28 годин</p> <p>Модульний контроль: <i>4 години</i></p> <p>Вид контролю: <u>залік.</u></p>

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин				
		Зом	екцій	практичні	самостійна робота	дсумковий контроль
Змістовий модуль I. ВСТУП. МЕТОДИКА АНТРОПОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ						
1.	Вступ. Предмет і завдання курсу "Антропология". Короткий історичний нарис розвитку палеоантропології на походження людини.	6	2		4	
2.	Антропометрія та антропоскопія. Антропометричні точки.	8	2	2	4	
3.	Одونتологія. Гематологія. Дерматогліфіка.	14	4	4	6	
Разом		30	8	6	14	2
Змістовий модуль II. СУЧАСНЕ ЛЮДСТВО: ЄДНІСТЬ, РІЗНОМАНІТТЯ, ПОХОДЖЕННЯ						
4.	Міжгрупова мінливість морфофізіологічних ознак.	8	2	2	4	
5.	Антропогенез.	12	4	2	6	
6.	Загальні уявлення про раси.	8	2	2	4	
Разом		30	8	6	14	2
Разом за навчальним планом		60	16	12	28	4

III. НАВЧАЛЬНО – МЕТОДИЧНА КАРТА ДИСЦИПЛІНИ

Разом: 60 год., лекції – 16 год., практичні заняття – 12 год.,
самостійна робота – 28 год., модульний контроль – 4 год, залік

Коефіцієнт: 1,54

Модулі	Змістовий модуль I			Змістовий модуль II		
Назва модуля	ВСТУП. МЕТОДИКА АНТРОПОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ			СУЧАСНЕ ЛЮДСТВО: ЄДНІСТЬ, РІЗНОМАНІТТЯ, ПОХОДЖЕННЯ		
К-сть балів за модуль	102			102		
Лекції	1	2	3	4	5	6
Теми лекцій	Вступ. Предмет і завдання курсу "Антропология" (1 бал)	Антропометрія та антропоскопія (1 бал)	Одонтологія. Гематологія. Дерматогліфіка (2 бал)	Міжгрупова мінливість морфофізіологічних ознак (1 бал)	Антропогенез (2 бал)	Загальні уявлення про раси (1 бал)
Теми практичних занять		<i>Практичне заняття № 1.</i> Соматоскопічні і антропометричні дослідження власного тіла. (1 бал + 10 балів)	<i>Практичне заняття № 2.</i> Одонтологічні дослідження. Гематологічні дослідження. (1 бал + 10 балів) <i>Практичне заняття № 3.</i> Типи пальцевих візерунків. Визначення кута <i>abd</i> долоні. (1 бал + 10 балів)	<i>Практичне заняття №4.</i> Антропометричні точки тіла та визначення пропорцій тіла. Розповсюдження одонтологічних, гематологічних, дерматогліфічних ознак у популяціях світу. Одонтологічні, гематологічні, дерматогліфічні ознаки українців. (1 бал + 10 балів)	<i>Практичне заняття №5.</i> Гіпотези походження людини. (1 бал + 10 балів)	<i>Практичне заняття №6.</i> Антропологічна структура населення земної кулі. (1 бал + 10 балів)
Самостійна робота	(5 балів)	(5 балів)	(5 балів)	(5 балів)	(5 балів)	(5 балів)
Модульний контроль	Модульна контрольна робота №1 (25 балів)			Модульна контрольна робота №2 (25 балів)		
Підсумковий контроль	Залік					

IV. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. ВСТУП. МЕТОДИКА АНТРОПОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.

Тема 1. Вступ. Предмет і завдання курсу “Антропология”.

Короткий історичний нарис розвитку поглядів на походження людини. (2 год.)

Вступ. Предмет і завдання курсу "Антропология".

Короткі відомості з історії розвитку антропологічних знань за античності, середньовіччя, сучасності. Видатні антропологи світу та України.

Основні поняття теми: антропология, антропометрія, антропоскопія, антропогенез.

Тема 2. Антропометрія та антропоскопія. Антропометричні точки. (2 год.)

Антропоскопія. Соматоскопія. Волосяний покрив і пігментація. Будова голови, обличчя, тіла.

Антропометрія. Антропометричний інструментарій. Головні напрями антропологічних студій. Визначення віку й статі за кістками скелета.

Краніометрія та краніоскопія. Краніометричні точки. Вимірні та описові ознаки черепа. Реконструкція обличчя за черепом.

Остеометричні дослідження. Визначення довжини тіла за кістками скелета.

Методика збирання і транспортування кісткових решток людей під час археологічних розкопок. Система обліку й архівації палеоантропологічних даних.

Основні поняття теми: соматоскопія, волосяний покрив, пігментація, меланін, меланоцити, антропометрія, антропометричний інструментарій, краніометрія, краніоскопія, краніометричні точки, остеометрія, остеометричні дослідження,

Практичне заняття № 1. Соматоскопічні дослідження власного тіла.

Практичне заняття № 2. Антропометричні дослідження власного тіла.

Тема 3-4. Одонтологія. Гематологія. Дерматогліфіка. (4 год.)

Одонтологічні дослідження.

Дерматогліфічні характеристики.

Гематологічні ознаки.

Основні поняття теми: одонтологія, одонтологічні дослідження, дерматогліфіка, дерматогліфічні характеристики, гематологія, гематологічні ознаки.

Практичне заняття № 3. Типи пальцевих візерунків. Визначення кута *atd* долоні.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. СУЧАСНЕ ЛЮДСТВО: ЄДНІСТЬ, РІЗНОМАНІТТЯ, ПОХОДЖЕННЯ

Тема 5. Міжгрупова мінливість морфофізіологічних ознак (2 год.)

Порівняння конституціональних особливостей популяцій у світі.

Розміри голови й будова обличчя. Зріст, пропорції, вага тіла, фізичний розвиток. Поняття про конституцію людини. Класифікація конституцій за М.В. Чорноруцьким: вузько-довгий (астенічний), середній (нормостенічний) і коротко-широкий (гіперстенічний). Класифікація конституцій за Сіго: м'язовий, респіраторний, дигестивний, церебральний. Визначення конституційного типу будови тіла за індексом Піньє. Антропологічний склад українського народу.

Антропометричні точки тіла. Пропорції тіла. Основні типи пропорцій тіла (за Башкировим): доліхоморфний, брахіморфний, мезоморфний.

Розповсюдження одонтологічних ознак у популяціях світу. Одонтологічні ознаки українців.

Розповсюдження гематологічних ознак у популяціях світу. Гематологічні ознаки українців.

Розповсюдження дерматогліфічних ознак у популяціях світу. Дерматогліфічні ознаки українців.

Основні поняття теми: конституція людини, конституції за М.В. Чорноруцьким: вузько-довгий (астенічний), середній (нормостенічний) і коротко-широкий (гіперстенічний); конституції за Сіго: м'язовий, респіраторний, дигестивний, церебральний, індексом Піньє, антропологічний склад, антропометричні точки

тіла, пропорції тіла, типи пропорцій тіла (за Башкировим): доліхоморфний, брахіморфний, мезоморфний, одонтологічні ознаки, гематологічні ознаки, дерматогліфічні ознаки.

Практичне заняття №4. Антропометричні точки тіла та визначення пропорцій тіла.

Тема 6-7. Антропогенез (4 год.)

Еволюційні попередники людей та ранні етапи антропогенезу. Формування людини сучасного фізичного типу. Архантропи. Палеоантропи. Неоантропи. Рушійні сили антропогенезу. Гіпотези походження людини.

Основні поняття теми: антропогенез, архантропи, палеоантропи, неоантропи, рушійні сили антропогенезу.

Практичне заняття №5. Гіпотези походження людини.

Тема 8. Загальні уявлення про раси (2 год.)

Принципи расових класифікацій. Класифікація рас за Й.Денікером, Е.Ейкшедтом. Морфологічна характеристика основних расових груп. Співвідношення расових, етнічних та лінгвістичних характеристик.

Антропологічна структура населення земної кулі: Європа, Азія, Америка, Африка, Австралія та Океанія.

Походження рас. Сучасна наука про виникнення расових відмінностей людства. Вплив зовнішнього середовища на формування расових ознак. Географічна ізоляція та змішування як чинники расогенезу. Зміни расових ознак та їхніх комплексів у ході соціально-економічного розвитку людства. Наука проти расизму.

Основні поняття теми: раси, класифікація рас, антропологічна структура, географічна ізоляція, чинники расогенезу, расизм.

Практичне заняття №6. Антропологічна структура населення земної кулі.

V. Плани практичних занять

Змістовий модуль I

ВСТУП. МЕТОДИКА АНТРОПОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Практичне заняття 1

Тема: Соматоскопічні дослідження власного тіла (2 год.)

План заняття

- I. 1. Антропологічні методи дослідження тіла людини. Інструментарій та мета дослідження тіла людини.
 1. Соматоскопічні дослідження постави.
 2. Соматоскопічні дослідження кісткового скелету, мускулатури, жировідкладення, форми ніг.
 3. Методика визначення конституційного типу будови тіла.
 4. Методика визначення конституційного типу будови тіла.
- II. Виконання самостійної роботи у зошиті.

Рекомендована література

1. Зубов А.А. Одонтологія: Методика антропологических исследований. - Москва, 1968.
2. Неведомська Є.О., Маруненко І.М., Бобрицька В.І. Антропология: Практикум для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. - К.: КМПУ, 2008. - 30 с.
3. Харрисон Д., Уайнер Д., Теннер Д. и др. Биология человека. - М.: Мир, 1979. – 611 с.

Практичне заняття 2

Тема: Антропометричні дослідження власного тіла (2 год.)

План заняття

- I. 1. Антропометричні вимірювання.
 2. Використання антропометричних показників для характеристики фізичного розвитку людини.
 3. Визначення конституційного типу будови тіла за індексом Піньє.
 4. Значення антропометричних досліджень власного тіла.
- II. Виконання самостійної роботи у зошиті.

Рекомендована література

1. Вовк Хв. Антропометричні дослідження українського населення Галичини, Буковини й Угорщини // Матеріали до української етнології. - Львів, 1908.
2. Неведомська Є.О., Маруненко І.М., Бобрицька В.І. Антропология: Практикум для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. - К.: КМПУ, 2008. - 30 с.
3. Харрисон Д., Уайнер Д., Теннер Д. и др. Биология человека. - М.: Мир, 1979. – 611 с.

Практичне заняття 3.

Тема: Типи пальцевих візерунків. Визначення кута *atd* долоні (2 год.)

План заняття

1. Визначення типів пальцевих візерунків.
 2. Визначення середньої кількості дельт на пальцях рук за допомогою дельтового індекса (Dl^{10}).
 3. Визначення кута *atd* долоні.
 4. Значення знань про типи пальцевих візерунків та кут *atd*.
- II. Виконання самостійної роботи у зошиті.
- III. Модульний контроль знань.

Рекомендована література

1. Гладкова Т.С. Кожные узоры кисти и стопы обезьяны и человека. - Москва, 1966.
2. Неведомська Є.О., Маруненко І.М., Бобрицька В.І. Антропология: Практикум для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. - К.: КМПУ, 2008. - 30 с.

Змістовий модуль II.

СУЧАСНЕ ЛЮДСТВО: ЄДНІСТЬ, РІЗНОМАНІТТЯ, ПОХОДЖЕННЯ

Практичне заняття 4.

Тема: Антропометричні точки тіла та визначення пропорцій тіла (2 год.)

План заняття

1. Ознайомлення з антропометричними точками тіла.
2. Визначення типу пропорцій тіла.
3. Ознайомлення з антропометричними точками на голові.
4. Визначення форми голови.

5. Визначення носового показника.
 6. Визначення пропорційних співвідношень між частинами тіла.
 7. Значення знань про антропометричні точки і пропорції власного тіла.
- II. Виконання самостійної роботи у зошиті.

Рекомендована література

1. Неведомська Є.О., Маруненко І.М., Бобрицька В.І. Антропология: Практикум для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. - К.: КМПУ, 2008. - 30 с.
2. Сегеда С. Антропология: Навчальний посібник. - К.: Либідь, 2001.
3. Тегако Л.И., Саливон И.И. Основы современной антропологии. - Минск, 1989.

Практичне заняття 5.

Тема: Гіпотези походження людини (2 год.)

План заняття

- I. Дискусія. Гіпотези походження людини.
- II. Виконання самостійної роботи у зошиті.

Рекомендована література

1. Барбур И. Религия и наука: история и современность. Г.: Библейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2000. — 434 с.
2. Бергман Дж. Дарвинизм как основа коммунизма (<http://www.crimea.com/~creation/text/116.htm>)
3. Воронцов Н. Н. Развитие эволюционных идей в биологии. Г.: Изд. отд. УНЦ ДО МГУ, Прогресс-Традиция, АБФ, 1999. — 600 с.
4. Вуллей Х.Б. Троцкий и Дарвин: что между ними общего? (<http://www.crimea.com/~creation/text/104.htm>)
5. Дербенева А.Г., Шаламов Р.В. Общая биология / Под ред. П.А. Калимана. - Х.: Мир детства, 1997. - 280 с.
6. Жизнь — как она возникла? Путем эволюции или путем сотворения? Watch Tower Bible & Tract Society of Pennsylvania, 1992.— 256 с.
7. Иеромонах Серафим (Роуз). Православный взгляд на эволюцию. - Москва: Изд-во Свято-Введенского монастыря Оптиной Пустыни, 1997. — 96 с.
8. *Иорданский Н.Н. Эволюция жизни.* - М.: Академия, 2001. - 425 с.
9. Ичас М. О природе живого: механизмы и смысл. М.: Мир, 1994.
10. Констэбл Дж. Неандертальцы. М.: Мир, 1978. — 159 с.
11. Лоренц К. Обратная сторона зеркала. М.: Республика, 1998. — 393 с.
12. Неведомська Є.О., Маруненко І.М., Бобрицька В.І. Антропология: Практикум для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. - К.: КМПУ, 2008. - 30 с.
13. Нэвард Э. Чем Гитлер обязан Дарвину (<http://www.crimea.com/~creation/text/36c.htm>)

14. Сегеда С. Антропология: Навчальний посібник. - К.: Либідь, 2001.
15. Сысоев Д. Эволюционизм в свете православного учения // Шестоднев против эволюции, М.: Паломникъ, 2000 (http://atheism.ru/library/Atheolog_4.phtml)
16. Хоменков А.С. Почему некоторые обезьяны человекообразны? (<http://molitva.narod.ru/kr/1/primates.htm>)
17. Эйдельмана Н. Ищу предка. - М.: Мир, 2004.

Практичне заняття 6.

Тема: Загальні уявлення про раси (2 год.)

План заняття

- I. Дискусія. Гіпотези про виникнення расових відмінностей людства.
- II. Виконання самостійної роботи у зошиті.
- III. Модульний контроль знань.

Рекомендована література

1. Алексеев В.П. Географические очаги формирования человеческих рас. - Москва, 1985.
2. Алексеев В.П. Историческая антропология и этногенез. - Москва, 1989.

VI. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль теми курсу	Академічний контроль	Бали
Змістовий модуль I. ВСТУП. МЕТОДИКА АНТРОПОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ		
Тема 1. Вступ. Предмет і завдання курсу "Антропологія". – 4 год.	Поточний, практичне заняття	5
Тема 2. Антропометрія та антропоскопія. – 4 год.	Поточний, практичне заняття	5
Тема 3. Одонтологія. Гематологія. Дерматогліфіка. – 6 год.	Поточний, практичне заняття	5
Усього		14 год
15 балів		
Змістовий модуль II. СУЧАСНЕ ЛЮДСТВО: ЄДНІСТЬ, РІЗНОМАНІТТЯ, ПОХОДЖЕННЯ		
Тема 4. Міжгрупова мінливість морфо-фізіологічних ознак – 4 год.	Поточний, практичне заняття	5
Тема 5. Антропогенез.– 6 год.	Поточний, практичне заняття	5
Тема 6. Загальні уявлення про раси. – 4 год.	Поточний, практичне заняття	5
Усього		14 год
15 балів		
<i>Разом: 28 год.</i>		<i>Разом: 30 балів</i>

VII. СИСТЕМА ПОТОЧОГО І ПІДСУМКОВОГО

КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Антропологія» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок..

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та європейську (ECTS) шкалу подано у табл. 8.1, 8.2, табл. 8.3.

Таблиця 8.1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного контролю

Вид діяльності	Бал	∑ балів
1. Відвідування лекцій	1	8 x 1 = 8
2. Відвідування практичних занять	1	6 x 1 = 6
3. Виконання практичних занять	10	6 x 10 = 60
4. Самостійна робота	5	5 x 6 = 30
5. Виконання мод. контр. роботи	25	2 x 25 = 50
РАЗОМ БАЛІВ		154

Розрахунок коефіцієнту: $154 : 100 = 1,54$

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

➤ *Методи усного контролю:* індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, екзамен.

➤ *Методи письмового контролю:* модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, звіт.

➤ *Методи самоконтролю:* уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Таблиця 8.3

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські оцінки ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка	Пояснення
90-100	A	Відмінно <i>Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок</i>
82-89	B	Дуже добре <i>Вище середнього рівня з кількома помилками</i>
75-81	C	Добре <i>В загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок</i>
69-74	D	Задовільно <i>Непогано, але зі значною кількістю недоліків</i>
60-68	E	Достатньо <i>Виконання задовольняє мінімальним критеріям</i>
35-59	FX	Незадовільно <i>З можливістю повторного складання</i>
1-34	F	Незадовільно <i>З обов'язковим повторним курсом</i>

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на практичних заняттях, складання контрольних нормативів, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;

- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

VIII. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

- Лекції,
- семінарські заняття,
- індивідуальні консультації,
- самостійна робота з літературою,
- складання контрольних нормативів,
- виконання контрольних робіт, рефератів.

IX. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- опорні конспекти лекцій;
- навчальні посібники;
- робоча навчальна програма;
- збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;
- засоби підсумкового контролю.

X. ОБ'ЄМИ ВИМОГ ДО КУРСУ

1. Предмет і завдання курсу "Антропологія".
2. Короткі відомості з історії розвитку антропологічних знань за античності, середньовіччя, сучасності.
3. Видатні антропологи світу.
4. Видатні антропологи України.
5. Соматоскопія. Соматоскопічні дослідження власного тіла.
6. Волосяний покрив і пігментація.
7. Будова голови, обличчя, тіла.
8. Антропометрія. Антропометричний інструментарій. Антропометричні дослідження власного тіла.

9. Визначення віку й статі за кістками скелета.
- 10.Краніометрія та краніоскопія. Краніометричні точки. Вимірні та описові ознаки черепа. Реконструкція обличчя за черепом.
- 11.Остеометричні дослідження. Визначення довжини тіла за кістками скелета.
- 12.Методика збирання і транспортування кісткових решток людей під час археологічних розкопок.
- 13.Система обліку й архівації палеоантропологічних даних.
- 14.Одонтологічні дослідження. Розповсюдження одонтологічних ознак у популяціях світу. Одонтологічні ознаки українців.
- 15.Дерматогліфічні характеристики. Розповсюдження дерматогліфічних ознак у популяціях світу. Дерматогліфічні ознаки українців.
- 16.Гематологічні ознаки. Розповсюдження гематологічних ознак у популяціях світу. Гематологічні ознаки українців.
- 17.Поняття про конституцію людини. Класифікація конституцій. Визначення конституційного типу будови тіла за індексом Піньє.
- 18.антропологічний склад українського народу.
- 19.Порівняння конституціональних особливостей популяцій у світі.
- 20.Антропометричні точки тіла.
- 21.Пропорції тіла. Основні типи пропорцій тіла
- 22.Морфологічна характеристика основних расових груп.
- 23.Антропологічна структура населення земної кулі: Європа, Азія, Америка, Африка, Австралія та Океанія.
- 24.Походження рас. Сучасна наука про виникнення расових відмінностей людства.
- 25.Вплив зовнішнього середовища на формування расових ознак.
- 26.Географічна ізоляція та змішування як чинники расогенезу.
- 27.Зміни расових ознак та їхніх комплексів у ході соціально-економічного розвитку людства.
- 28.Наука проти расизму.
- 29.Еволюційні попередники людей та ранні етапи антропогенезу.

- 30.Формування людини сучасного фізичного типу.
- 31.Рушійні сили антропогенезу.
- 32.Гіпотези походження людини.

XI. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Неведомська Є.О., Маруненко І.М. Антропологія: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. - К.: КУ імені Бориса Грінченка, 2016. - 40 с.
2. Сегеда С. П. Антропологія: Підручник для студентів гуманітарних спеціальностей внз.— К.: Либідь, 2009.— 424 с.
3. Сегеда С. П. У пошуках предків. Антропологія та етнічна історія України.— К.: Наш час, 2012.— 462 с.

Додаткова:

1. Антропологічний склад давнього населення України: етногенетичні аспекти/ Етнічна історія давньої України / П. П. Толочко, Д. Н. Козак, О. П. Моця, В. Ю. Мурзін, В. В. Отрощенко, С. П. Сегеда. — К.: Інститут археології НАН України, 2000.— 276 с.
2. Антропологічний склад давньоруського населення // Давня історія України: В 3-х т. / За ред. П. П.Толочка.— К.: Інститут археології НАН України, 2000.— Т.3: Слов'яно-Руська доба.— 514 с.
3. Вовк Хв. Антропометричні дослідження українського населення Галичини, Буковини й Угорщини // Матеріали до української етнології. - Львів, 1908.
4. Вовк Хв. Антропологічні особливості українського народу // Студії з української етнографії та антропології. - Київ, 1995.
5. Данилова Е.И. Гематологическая типология и вопросы этногенеза украинского народа. - Киев, 1971.

6. Дяченко В.Д. Антропологічний склад українського народу. - Київ, 1965.
7. Етнічна та етнокультурна історія України: У 3 т./ В. Д. Баран, Л. Л. Залізник, В. М. Зубар, В. В. Німчук, В.В. Отрощенко, С. П. Сегеда.— К.: Наукова думка, 2005.
8. Зубов А.А. Одонтологія: Методика антропологічних досліджень. - Москва, 1968.
9. Иорданский Н.Н. Эволюция жизни. - М.: Академия, 2001. - 425 с.
10. Людина та її розвиток / Данилова Є. І., Сегеда С. П. — К.: Рад. школа, 1985. — 153 с.
11. Лоренц К. Обратная сторона зеркала. - М.: Республика, 1998. — 393 с.
12. Констэбл Дж. Неандертальцы. М.: Мир, 1978. — 159 с.
13. Носов А.Ф. Ф.К. Вовк і українська наука // Антропологія: Річник Кабінету. - Київ, 1928.
14. Сегеда С. Антропологічна спадщина Ф. Вовка в світлі сучасних наукових даних // Федір Вовк. Антропологічні особливості українського народу. - Київ, 1994.
15. Сегеда С.П. Раси людини // Людина та її розвиток. - Київ, 1995.
16. Сегеда С.П. Украинцы // Этническая одонтология СССР. - Москва, 1979.
17. Сысоев Д. Эволюционизм в свете православного учения // Шестоднев против эволюции, М.: Паломникъ, 2000. (http://atheism.ru/library/Atheolog_4.phtml)
18. Тегако Л.И., Саливон И.И. Основы современной антропологии. - Минск, 1989.

Робоча програма навчальної дисципліни
«НОМО SAPIENS У ЧАСІ ТА ПРОСТОРИ (АНТРОПОЛОГІЯ)»

Укладач: *Неведомська Євгенія Олексіївна*, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізичної реабілітації та біокінезіології Факультету здоров'я, фізичного виховання і спорту Київського університету імені Бориса Грінченка

НОМО SAPIENS У ЧАСІ ТА ПРОСТОРИ (АНТРОПОЛОГІЯ). Робоча програма навчальної дисципліни / Укладач Є. О. Неведомська. – К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2016. – 23 с.